

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра гігієни тварин і харчових продуктів ім. професора А. К. Скороходька

ЗАТВЕРДЖЕНО

Факультет харчових наук,
нутриціології та управління якістю

4 червня 2026 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ЗАГАЛЬНА ГІГІЄНА

Спеціальність	229 «Громадське здоров'я»
Освітня програма	Нутриціологія здорового харчування
Факультет	харчових наук, нутриціології та управління якістю
Розробники:	Віта МИХАЛЬСЬКА, к.вет.н., доцент кафедри гігієни тварин і харчових продуктів ім. проф. А.К.Скороходька

Київ – 2026

Опис навчальної дисципліни «Загальна гігієна»

Дисципліна «Загальна гігієна» відіграє ключову роль у професійній підготовці студентів-нутриціологів, оскільки формує науково обґрунтовані знання про вплив чинників навколишнього середовища на здоров'я людини, а також про методи профілактики захворювань шляхом оптимізації умов життєдіяльності.

Основне завдання курсу - забезпечити здобувачів вищої освіти системними знаннями з основ гігієни та санітарії, необхідними для аналізу, оцінки та регулювання впливу чинників навколишнього середовища на функціональні резерви організму, стан здоров'я населення та ефективність харчування. Здобувачі вищої освіти повинні ознайомитися з принципами профілактичної медицини та освоїти методи санітарно-гігієнічної оцінки факторів середовища (вода, повітря, освітлення, мікроклімат, шум, радіація тощо); вивчити лабораторні, інструментальні та експериментальні методи гігієнічної оцінки та нормативну базу з гігієни праці, водопостачання тощо. Дисципліна «Загальна гігієна» є базовою у підготовці нутриціолога як спеціаліста, що відповідає за підтримку здоров'я людини через створення сприятливого середовища життєдіяльності. Знання з гігієни дозволяють майбутньому фахівцеві здійснювати обґрунтовану експертизу умов праці та побуту, а також формувати ефективні рекомендації щодо здорового способу життя та харчування.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	
Освітній ступінь	Бакалавр
Спеціальність	229 «Громадське здоров'я»
Освітня програма	Нутриціологія здорового харчування
Характеристика навчальної дисципліни	
Вид	основна
Загальна кількість годин	<u>150</u>
Кількість кредитів ECTS	<u>5</u>
Кількість змістових модулів	<u>2</u>
Форма контролю	Екзамен
Показники навчальної дисципліни для денної форми навчання	
Рік підготовки	2026 – 2027
Семестр	5
Лекційні заняття	15 год
Лабораторні заняття	30 год
Самостійна робота	105 год
Навчальна практика	-
Курсова робота	-
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних	<u>1,5 год.</u>

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни «Загальна гігієна»

Метою вивчення дисципліни є забезпечення здобувачів вищої освіти теоретичними та практичними знаннями сучасної гігієни та санітарії для проведення комплексу санітарних заходів, спрямованих на збереження здоров'я людини. Здобувач вищої освіти повинен мати чітке уявлення про гігієну як науку, що займає важливе місце в системі медичної освіти, а також необхідно виховувати інтерес до профілактичної медицини. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен знати: теоретичні основи механізмів впливу факторів зовнішнього середовища та мікроклімату приміщень на організм; володіти методами досліджень об'єктів зовнішнього середовища. Знати методи контролю та шляхи покращення мікроклімату приміщень, гігієнічні вимоги, правила та нормативи щодо оптимальних умов роботи. Здобувачі вищої освіти повинні вміти досліджувати параметри мікроклімату та зовнішнього середовища в цілому, визначати показники санітарної якості ґрунту, води, давати їм гігієнічну оцінку, а також застосовувати набуті знання на практиці. Дисципліна формує основи профілактичного мислення.

Перелік навчальних дисциплін, які передують вивченню дисципліни «Загальна гігієна»: «Мікробіологія», «Фізіологія людини», «Екологія людини», «Основи здорового способу життя».

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати спеціалізовані задачі та практичні проблеми у процесі професійної діяльності або навчання у сфері громадського здоров'я, що передбачає застосування теорій та методів громадського здоров'я і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК9. Здатність застосовувати основні підходи та методи попередження і контролю фізичних, хімічних, біологічних, радіаційних та інших загроз для здоров'я і безпеки населення.

СК10. Здатність обґрунтовувати та планувати заходи з профілактики (первинної, вторинної та третинної) захворювань, захисту та зміцнення здоров'я населення, та сприяти їх реалізації на практиці.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН10. Планувати та здійснювати заходи з попередження і контролю фізичних, хімічних, біологічних, радіаційних та інших загроз для здоров'я і безпеки населення.

ПРН11. Розуміти принципи розробки та впровадження, планувати та здійснювати заходи з профілактики (первинної, вторинної та третинної) захворювань, а також заходи спрямовані на захист та зміцнення здоров'я населення.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	усього	л	лаб	інд	с.р.
Модуль 1. Гігієна повітря					
Тема 1. Вступна лекція. Предмет і методи гігієни. Історія розвитку гігієни. Гігієнічне значення мікроклімату приміщень.	20	2	4		14
Тема 2. Гігієна повітря. Фізичні чинники повітряного середовища.	20	2	4		14
Тема 3. Хімічні чинники повітряного середовища.	19	2	4		13
Тема 4. Пилова та мікробна забрудненість повітря.	19	2	4		13
Разом за модулем 1	78	8	16		54
Модуль 2. Гігієна ґрунту та води					
Тема 5. Гігієнічні основи благоустрою громадських та виробничих приміщень (освітленість та вентиляція).	19	2	4		13
Тема 6. Гігієна ґрунту. Біогеохімічні зони України. Методи охорони ґрунтів.	19	2	4		13
Тема 7. Гігієна води, нормування якості питної води, водопостачання.	17	2	4		11
Тема 8. Стічні води, їх походження, характеристика, методи очищення і знезараження.	17	1	4		12
Разом за модулем 2	72	7	14		51
Усього годин	150	15	30		105

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість, год
1	Вступна лекція. Предмет і методи гігієни. Історія розвитку гігієни. Гігієнічне значення мікроклімату приміщень.	2
2	Гігієна повітря. Фізичні чинники повітряного середовища.	2
3	Хімічні чинники повітряного середовища.	2
4	Пилова та мікробна забрудненість повітря.	2
5	Гігієнічні основи благоустрою громадських та виробничих приміщень (освітленість та вентиляція).	2
6	Гігієна ґрунту. Біогеохімічні зони України. Методи охорони ґрунтів.	2
7	Гігієна води, нормування якості питної води, водопостачання.	2
8	Стічні води, їх походження, характеристика, методи очищення і знезараження.	1

4. Теми лабораторних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість, год
Модуль 1		
1	Основні правила техніки безпеки під час виконання лабораторних робіт. Прилади, обладнання, лабораторний посуд, реактиви. Прекурсори, вимоги до зберігання.	2
2	Гігієна повітря. Визначення атмосферного тиску, температури, вологості повітря. Ознайомлення з будовою приладів для визначення показників мікроклімату.	2
3	Визначення швидкості руху та охолоджувальної здатності повітря у приміщеннях.	2
4	Визначення вмісту вуглекислого газу та аміаку у повітрі приміщень	2
5	Визначення забрудненості повітря автотранспортом.	2
6	Визначення інтенсивності забруднення навколишнього середовища на прикладі ліхеноіндикації.	2
7	Визначення пилового та мікробного забруднення повітря.	2
8	Гігієнічна оцінка комплексного впливу параметрів мікроклімату на теплообмін людини.	2
Модуль 2		
9	Освоєння методів визначення рівня природної освітленості приміщень.	2
10	Освоєння методів визначення рівня штучної освітленості приміщень.	2
11	Гігієнічна оцінка вентиляції приміщень.	2
12	Гігієна ґрунту. Визначення властивостей ґрунту.	2
13	Гігієна води. Відбір проб води для аналізу. Визначення фізичних властивостей води. Визначення вмісту аміаку, нітритів, нітратів, сульфатів, хлоридів, заліза у воді.	2
14	Хімічні методи знезараження питної води. Визначення вмісту активного хлору в хлорному вапні, залишкового активного хлору в хлорованій воді. Дехлорування води. Хлорпотреба води.	2
15	Санітарно-протиепідемічний режим. Дезінфекція. Дезінсекція. Дератизація.	2

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість, год
1	Причини виникнення та профілактика перегрівання організму.	10
2	Вплив атмосферного тиску на людину. Профілактика гірської хвороби.	10
3	Системи контролю температурного режиму у лікарнях.	10
4	Особливості проведення санації у навчальних закладах.	15
5	Контроль вуглекислого газу у приміщенні. Профілактика отруєння.	10
6	Штучне освітлення виробничих зон.	10
7	Використання очищувачів повітря у громадських місцях.	10
8	Використання ламп Солюкс у медичних закладах.	10
9	Профілактика мікролементозів у людини.	10
10	Дегазація води.	10

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання: усне опитування, тестування, захист лабораторних робіт та рефератів.

7. Методи навчання: використання розрахунково-аналітичних завдань, робота з реактивами та обладнанням хімічної лабораторії, навчання через дискусії. Під час вивчення дисципліни використовуються нормативні документи, наочне обладнання, комп'ютерні програми, розрахунково-аналітичні завдання, реактиви та обладнання лабораторії.

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінюють знання здобувача вищої освіти за 100-бальною шкалою, яка переводить у національну оцінку згідно з чинним «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України».

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Гігієна повітря		
Лабораторна робота 1.	Знати вплив фізичних показників повітря на організм людини. Вивчити будову приладів для визначення показників мікроклімату. Визначати атмосферний тиск, температуру та вологість повітря у навчальній лабораторії. Аналізувати та порівняти отримані показники з нормами МОЗ.	7
Лабораторна робота 2.		8
Лабораторна робота 3.	Розуміти значення руху повітря для комфортних умов праці. Визначати швидкість руху повітря та охолоджувальну здатність повітря у приміщенні. Визначати вміст вуглекислого газу та аміаку у повітрі навчальної лабораторії. Аналізувати та порівняти	8
Лабораторна робота 4.		8

	отримані показники з нормами МОЗ.	
Лабораторна робота 5.	Знати методи розрахунку вентиляції і контролю стану повітря в приміщенні. Робити вибір систем вентиляції. Розраховувати вентиляцію у приміщенні. Визначати забруднення повітря автотранспортом. Аналізувати та порівняти отримані показники з нормами МОЗ.	8
Лабораторна робота 6.		8
Лабораторна робота 7.	Знати наслідки впливу пилу та мікроорганізмів на організм людини. Аналізувати наслідки забруднення навколишнього середовища хімічними, фізичними і біологічними відходами, збитки екосистемам. Визначати інтенсивність забруднення навколишнього середовища на прикладі ліхеноіндикації та вміст пилу та мікроорганізмів у повітрі.	8
Лабораторна робота 8.		7
Самостійна робота 1.	Знати та розуміти значення контролю стану повітряного середовища.	8
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. Гігієна ґрунту та води		
Лабораторна робота 9.	Розуміти значення світла для організму людини. Визначати показники природної та штучної освітленості у навчальній лабораторії (СК, кут падіння, кут отвору та КПО). Аналізувати та обґрунтовувати отримані результати.	8
Лабораторна робота 10.		9
Лабораторна робота 11.	Знати джерела забруднення ґрунтів. Розуміти наслідки забруднення ґрунтів. Визначати властивості ґрунту.	8
Лабораторна робота 12.	Розуміти значення води для організму людини. Складати санітарно-топографічну карту водних джерел. Визначати вміст амонійного азоту (аміаку), нітратів, нітритів, хлоридів, сульфатів	9

	та заліза у питній воді.	
Лабораторна робота 13.	Знати методи знезараження води. Визначати вміст активного хлору у хлорному вапні, хлорпотреби води та залишкового активного хлору у хлорованій воді.	9
Лабораторна робота 14.	Розуміти значення санації приміщень. Використовувати сучасні методи дезінфекції та дезінсекції.	9
Лабораторна робота 15.		9
Самостійна робота 2.	Знати та розуміти значення контролю властивостей ґрунтів та води.	8
Всього за модулем 2		100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 * 0,7 \leq 70$	
Екзамен	30	
Всього за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$	

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90 – 100	відмінно	зараховано
74 – 89	добре	
60 – 73	задовільно	
0 – 59	незадовільно	не зараховано

8.3. Політика оцінювання

<i>Політика щодо дедлайнів та перескладання:</i>	Студент повинен здавати усі роботи в заплановані терміни до закінчення вивчення поточного модуля. Роботи, що здаються з порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модульної контрольної роботи відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний) і дозволяється в термін до закінчення наступного модуля).
<i>Політика щодо академічної доброчесності:</i>	Списування, використання мобільних девайсів, додаткової літератури під час модульних контрольних робіт, заліків та екзаменів заборонено. Самостійні роботи та реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу.
<i>Політика щодо відвідування:</i>	Відвідування лекційних та лабораторних занять є обов'язковим для всіх студентів. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись згідно з індивідуальним навчальним планом, затвердженим у визначеному порядку. Пропущені лекції, після їх опрацювання здобувачем вищої освіти, відпрацьовуються у вигляді співбесіди з викладачем або в он-лайн формі. Пропущені лабораторні заняття відпрацьовуються студентами в лабораторії кафедри.

9. Навчально-методичне забезпечення

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни:

<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=4138>

- конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді).

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Гігієна та екологія : підручник / [В. Г. Бардов, С. Т. Омельчук, Н. В. Мережкіна та ін.]; за заг. ред. В. Г. Бардова. Вінниця : Нова Книга, 2020. 472 с.
2. Громадське здоров'я / за ред. В. Ф. Москаленка. – Вінниця : Нова Книга, 2013. – 560 с.)
3. Громадське здоров'я / Т. С. Грузева та ін. – Київ : Книга плюс, 2021. – 296 с.
4. Довженко Л.В., Лінькова І.К. Гігієна з основами екології: Навчально-методичний посібник для мед. ВНЗ I-III р.а. Схвалено МОЗ. К., 2017. 49 с.
5. Загальна гігієна з основами екології / В. А. Кондратюк, В. М. Сергета, Б. Р. Бойчук та ін. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. 592 с.
6. Ластков Д.О., Сергета І.В., Швидкий О.В., Сергієнко А.Ю.та ін. Основи екології та профілактична медицина: Підручник для мед. ВНЗ I-III р.а. Затверджено МОЗ. К., 2017. 472 с.
7. Кононенко Н.М., Чікіткіна В.В., Волковой В.А.та ін. Гігієна у фармації: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Х.: НФаУ, 2016. 392 с.
8. Дикий І.Л., Літаров В.Є., Сіласва Л.Ф. Основи загальної та фармацевтичної гігієни. Навчальний посібник. Х.: Вид-во НФаУ: Золоті сторінки. 2003. 180 с.
9. Мізюк М.І. Гігієна: посібник для практичних занять. К.: Здоров'я. 2002. 256с.
10. Мізюк М.І. Гігієна: підручник. К.: Здоров'я. 2003. 320 с.
11. Литвинова Г.О. Гігієна з основами екології. К.: Здоров'я, 2001. 120 с.
12. Литвинова Г.О. Техніка санітарно-гігієнічних досліджень. К.: Вища шк.,1995.
13. Даценко І.І., Шегедин М.Б., Москвяк Н.В., Назар О.Ю. Гігієна праці і виробнича санітарія. К.:Здоров'я, 2002. 384 с.
14. Нікберг І.І., Сергета І.В., Цимбалюк Л.І. Гігієна з основами екології. Підручник. К.: Здоров'я,2001. 504 с.

Інформаційні ресурси

1. Що таке особиста гігієна <https://www.zewa.net/ua/ghighiiena-i-doghljad/osobysta-ghighiiena-liudyny/>
2. Методика гігієнічної обробки рук, робочих поверхонь при вірусних і бактеріальних інфекціях <https://www.nuozu.edu.ua/n/p/6066-metodychni-rekomendatsii-metodyka-hihiienichnoi-obrobky-ruk-robochykh-povertkhon-pry-virusnykh-i-bakterialnykh-infektsiakh#gsc.tab=0>
3. Санітарно-протиепідемічний режим в закладах охорони здоров'я <https://medplatforma.com.ua/article/1004-sanepdrejim-u-medichnomu-zaklad-pribirannya-ggna-prats-vimogi-do-primshchen>
4. Вологість та температурний режим у лікарнях та операційних <https://osushiteli.ua/uk/article/vologist-ta-temperaturnyy-rezhym-u-likarnyah-ta-operaciynyh>
5. Державна служба з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів <http://www.consumer.gov.ua/>
6. Офіційний сайт Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua>
7. Програма ООН з навколишнього середовища <http://www.unep.org>
8. Європейське агентство з навколишнього середовища (European Environment Agency) <http://www.eea.europa.eu/>